

Nr 43.

Ankom till riksdagens kansli den 30 maj 1939 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa vid krig tillämpliga bestämmelser om utländsk försäkringsanstalt, som här i riket driver försäkringsrörelse, och lag med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig.

Genom en den 5 maj 1939 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 287, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

1) Lag

med vissa vid krig tillämpliga bestämmelser om utländsk försäkringsanstalt, som här i riket driver försäkringsrörelse.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Vid krig, vari riket befinner sig, äger Konungen, när riksdagen ej är samlad, förordna, att vad i 2—5 §§ denna lag stadgas skall äga tillämpning. Var der ej meddelat förordnande av nästföljande riksdag inom trettio dagar från riksdagens början gillat, skall detsamma efter utgången av nämnda tid upphöra att lända till efterrättelse.

Befinner sig riket i krig och är riksdagen samlad, äger Konungen med riksdagens samtycke meddela förordnande som i första stycket sägs.

2 §.

Kan med hänsyn till kriget befaras, att utländsk försäkringsanstalt, som jämlikt lagen om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket driver sådan rörelse och med vars hemland riket befinner sig i krig, icke kommer att under kriget infria härstädes ingångna förbindelser till försäkringstagare, äger Konungen förbjuda anstalten att under kriget fortsätta verksamheten här i riket.

3 §.

Har på sätt i 2 § sägs förbud meddelats utländsk försäkringsanstalt att fortsätta verksamheten här i riket, skall, där verksamheten omfattar livförsäkring, för tillvaratagande av livförsäkringstagarnas rätt en särskild administration inträda. Med avseende å denna skall i tillämpliga delar gälla vad i 231—233 §§ och 234 § 1—4 mom. lagen om försäkringsrörelse finnes stadgat. I fall som här avses må överlåtelse av livförsäkringarna ske, förutom till inländskt försäkringsbolag, jämväl till utländsk anstalt, som äger tillstånd att driva livförsäkringsrörelse här i riket.

Där vid försäkringarnas överlåtande uppstått överskott, skall ur detta i första hand gäldas kostnaden för administrationen och oguldet sådant bidrag, varom i 16 § lagen om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket förmäles, varefter återstoden skall, där ej Konungen annorlunda föreskriver, efter krigets slut överlämnas till den anstalt, vars försäkringar varit föremål för administration.

4 §.

Har utländsk försäkringsanstalt, med vars hemland riket befinner sig i krig, i annat fall än i 3 § avses upphört att driva livförsäkringsrörelse här i riket, äger Konungen, under förutsättning som i 2 § sägs, besluta, att administration på sätt i 3 § förmäles skall inträda. Konungen äger ock med avseende å sådan anstalt besluta, att i denna lag föreskrivet administrationsförfarande helt eller delvis skall tillämpas jämväl vid administration, som inträtt på grund av bestämmelserna i lagen om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket.

5 §.

Kan icke i den ordning, som avses i 3 §, överlåtelse komma till stånd, skall, där ej Konungen annorlunda bestämmer, administrationen fortsättas till krigets slut eller tills dessförinnan samtliga livförsäkringar upphört.

Vid krigets slut skall, så vitt ej Konungen annorlunda bestämmer, försäkringsinspektionen till den utländska försäkringsanstalten avgiva redovisning för administrationen samt, om då finnas löpande livförsäkringar, erbjuda anstalten att återtaga rörelsen och därvid övertaga samtliga till administrationsboet hörande livförsäkringar. Sådant övertagande må ej ske, med mindre vid övertagandet förefintlig brist i belopp, som jämlikt 4 eller 8 § lagen om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket skall vara nedsatt, blivit av anstalten fylld. Har ej anstalten inom två månader från erbjudandet återtagit rörelsen och fyllt bristen, vare frågan förfallen och skall, där ej i den ordning, som i 235 § lagen om försäkringsrörelse sägs, nytt bolag kan komma till stånd eller samtliga försäkringstagare överenskomma om administrationens fortsättande, fördelning av administrationsboets tillgångar äga rum. För fördelning av boets tillgångar skall verkställas beräkning av det belopp, vartill försäkringsfonden uppgår; och skall

vid fördelning av tillgångarna varje försäkringstagares fordran anses motsvara hans andel i fonden.

Fortsättes administrationen, ankomme på försäkringsinspektionen, huruvida ytterligare åtgärder böra vidtagas för livförsäkringarnas överlåtande eller, där administrationen fortsättes enligt stadgandet i andra stycket tredje punkten, för bildande av nytt bolag.

6 §.

Med livförsäkring förstås i denna lag jämväl livränteförsäkring och kapitalförsäkring för livsfall.

Vad i denna lag särskilt stadgas angående livförsäkring skall äga motsvarande tillämpning i fråga om annan personförsäkring, som meddelas för livstid eller för längre tid än tio år.

7 §.

Konungen bestämmer den dag, då med avseende å denna lag kriget skall anses hava slutat.

8 §.

Har under tid, då förordnande enligt 1 § är gällande, på sätt i 2 § sägs förbud meddelats utländsk försäkringsanstalt, som driver livförsäkringsrörelse här i riket, att fortsätta verksamheten eller har under sådan tid beslut meddelats jämlikt 4 §, skola, så vitt ej Konungen annorlunda förordnar, bestämmelserna i denna lag jämväl efter utgången av nämnda tid äga giltighet i fråga om administrationen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

2) Lag

med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Vid krig, vari riket befinner sig, äger Konungen, när riksdagen ej är samrad, förordna, att vad i 2—6 §§ denna lag stadgas skall äga tillämpning. Var der ej meddelat förordnande av nästföljande riksdag inom trettio dagar från

riksdagens början gillat, skall detsamma efter utgången av nämnda tid upphöra att lända till efterrättelse.

Befinner sig riket i krig och är riksdagen samlad, äger Konungen med riksdagens samtycke meddela förordnande som i första stycket sägs.

2 §.

Försäkringsinspektionen äger beträffande brand- och transportförsäkring medgiva inländskt försäkringsbolag, med undantag av bolag som avses i 265 § c) lagen om försäkringsrörelse, att under iakttagande av de villkor, inspektionen finner skäligt föreskriva, utan återförsäkring ikläda sig ansvarighet på samma risk för högre belopp än som jämlikt bolagsordningen kunnat ske. Har sådant medgivande lämnats, skall den påföljd, som eljest enligt 62, 113, 163, 208 och 228 §§ lagen om försäkringsrörelse är stadgad för överträdelse av bolagsordningen, inträda, där villkor, som försäkringsinspektionen sålunda må hava föreskrivit, åsidosättes.

3 §.

Inländskt försäkringsbolag, med undantag av bolag som avses i 262 § eller 265 § c) lagen om försäkringsrörelse, må, utan hinder av föreskrift i bolagsordningen om begränsning av bolagets verksamhet till visst slag av egendom eller till viss del av riket, meddela återförsäkring å brandförsäkring av egendom av annat slag eller å annan ort inom riket än sålunda föreskrivits.

4 §.

Inländskt ömsesidigt försäkringsbolag må, utan hinder av stadgandet i 118 § lagen om försäkringsrörelse, vid meddelande åt annat bolag av återförsäkring å brandförsäkring fritaga det bolag från att med egna tillgångar ansvara för det förra bolagets förbindelser. Dock må ej återförsäkringar, som meddelats under sådant villkor, överstiga en tiondel av brandförsäkringarnas sammanlagda belopp.

Återförsäkring, som i denna paragraf avses, må ej medföra rätt till andel i uppkommen vinst.

5 §.

Försäkringsinspektionen äger medgiva inländskt försäkringsbolag, som driver livförsäkringsrörelse, att för anskaffande av medel till bestridande av återköp av eller förskott å livförsäkring, för vilken avsättning till försäkringsfonden ägt rum, av de enligt lagen om försäkringsrörelse till försäkringstagarnas säkerhet pantsatta värdehandlingarna utbekomma vad som för ändamålet erfordras, i den mån det av försäkringsinspektionen prövas kunna ske utan förfång för försäkringstagarnas säkerhet.

6 §.

Kan med hänsyn till kriget befaras, att utländsk försäkringsanstalt, med vars hemland riket befinner sig i krig, icke kommer att under kriget full-

följa avtal, varigenom det meddelat återförsäkring åt svenska försäkringsbolag, äger Konungen förbjuda svenska försäkringsbolag att under kriget fullfölja avtal, varigenom de meddelat återförsäkring åt försäkringsanstalter, som tillhöra nämnda land, ävensom att sluta nya sådana avtal med dem.

7 §.

Försäkring, som under tid då förordnande enligt 1 § är gällande meddelats med tillämpning av 2, 3 eller 4 §, vare giltig utan hinder därav, att nämnda tid gått till ända. Det ankommer på försäkringsinspektionen att avgöra, i vad mån enligt 5 § lämnat medgivande må gälla jämväl efter sagda tid.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Nu förevarande lagstiftning avser vissa bestämmelser, ägnade i händelse av krig att i görligaste mån bevara den inhemska försäkringsrörelsens funktionsduglighet och att reglera förhållandena med avseende å de utländska försäkringsanstalter, som driva verksamhet här i riket.

Bestämmelserna i fråga hava utformats i två inom *rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap* utarbetade och till Kungl. Maj:t överlämnade förslag till lag med vissa bestämmelser vid krig om utländsk försäkringsanstalt, som här i riket driver försäkringsrörelse, och lag med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig.

En ingående redogörelse för rikskommissionens förslag har lämnats å sid. 8—15 i propositionen, till vilken utskottet i denna del får hänvisa.

Försäkringsinspektionen har avgivit infortrat utlåtande över kommissionens förslag samt därvid anført, att desamma i väsentliga delar tillkommit under samarbete med inspektionen och icke föranledde någon erinran från dennas sida.

De genom propositionen framlagda förslagen ansluta sig i allt väsentligt till vad kommissionen förordat.

Beträffande huvudgrunderna för den föreslagna *lagen med vissa vid krig tillämpliga bestämmelser om utländsk försäkringsanstalt* anförde föredragande *departementschefen*, statsrådet Möller, vid remissen till lagrådet:

»Genom de ändringar i lagen den 24 juli 1903 om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket, som vidtogos år 1934, till-

försäkrades de svenska livförsäkringstagarna hos utländska anstalter en i avsevärd grad ökad trygghet. Från att dylika anstalter tidigare allenast varit pliktiga att, innan rörelsen här i landet började drivas, nedsätta vissa fast bestämda belopp, blevo de genom lagändringen i fråga tvingade att härstädes — utöver dessa fasta belopp — deponera tillgångar, i stort sett motsvarande försäkringsfonden för livförsäkringar här i riket. Härigenom kom således depositionens storlek att variera med omfånget av anstaltens här bedrivna livförsäkringsrörelse. Tryggheten för försäkringstagarna ökades ytterligare genom att försäkringstagarna till säkerhet för fullgörandet av anstaltens på försäkringsavtalen grundade förbindelser tillerkändes pant-rätt i den sålunda stadgade depositionen såsom i handfången pant, varjämte ett statligt administrationsförfarande med avseende å depositionen föreskrevs för vissa fall, då rörelsen här i riket upphörde.

Nämnda bestämmelser, vilka nära ansluta sig till de redan dessförinnan befintliga motsvarande bestämmelserna för svenska livförsäkringsbolag, lända uppenbarligen försäkringstagarna till nytta såväl under fredsförhållanden som vid krig. För sistnämnda eventualitet torde de emellertid i visst avseende vara otillräckliga. Härvidlag är nämligen att märka, att bestämmelserna i fråga, såsom de utformats, endast medgiva befogenhet för vederbörande myndighet att under vissa särskilt angivna förutsättningar, såsom om avvikelse skulle ske från lagen eller förändring inträda i de förhållanden, som voro bestämmande för meddelande av tillstånd att här i riket driva försäkringsrörelse, återkalla detta tillstånd, varvid, om tillståndet avsett livförsäkring, berörda administration skall inträda. I händelse av krig tillkommer emellertid den omständigheten, att de utländska försäkringsanstalter, vilkas hemland befinner sig i fiendeställning gentemot Sverige, med stor sannolikhet i större eller mindre utsträckning icke komma att fullgöra sina skyldigheter mot svenska undersåtar. Till skydd för försäkringstagarna synes det därför erforderligt, att en utvidgning under krigstid av myndigheternas nyssnämnda befogenhet kommer till stånd. Sålunda torde böra gälla, att utländska försäkringsanstalters verksamhet här i landet vid krig skall kunna förhindras — förutom under de i fredstid gällande förutsättningar — även om det med hänsyn till kriget kan befaras, att vederbörande anstalt icke skall komma att infria härstädes ingångna förbindelser till försäkringstagare.

Jag anser det välbetänkt, att bestämmelse av dylikt innehåll, på sätt rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap föreslagit, redan nu meddelas och att i samband härmed vissa av krigsförhållandena motiverade jämkningar vidtagas i de för de utländska livförsäkringsanstalterna eljest gällande administrationsreglerna.

Beträffande dessa jämkningar och övriga detaljer i rikskommissionens förslag till lag med vissa bestämmelser vid krig om utländsk försäkringsanstalt, som här i riket driver försäkringsrörelse, är jag, liksom i huvudfrågan, ense med kommissionen. Sålunda finner jag det naturligt, att det för ifrågavarande speciella förhållanden bör ankomma på Konungen i stäl-

let för på försäkringsinspektionen att förbjuda anstaltens rörelse. Lika så synes det vara riktigt att, om under administrationen någon överlåtelse av livförsäkringsstocken icke kommer till stånd, administrationen kan fortsättas till krigets slut eller tills dessförinnan samtliga livförsäkringar upphört. Först vid krigets slut och sedan vederbörande anstalt, trots erbjudande om rörelsens återtagande, försummat att göra detta eller att fylla förefintlig brist, bör sålunda den åtgärd vidtagas, som eljest förekommer i administrationsförfarandet, då ett ömsesidigt bolag med livförsäkringstagarna såsom intressenter icke kunnat bildas, nämligen att fördela administrationsboets tillgångar.»

I fråga om förslaget till *lag med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig* återopade departementschefen vissa uttalanden av statens krigsberedskapskommission i dess år 1918 avgivna betänkande, del III, angående försäkringsväsendet vid krig.

Krigsberedskapskommissionen hade i sitt nämnda betänkande anfört bland annat:

Om vid ett krigsutbrott någon större del av i utlandet tagna återförsäkringar sättes ur funktion och samtidigt ett flertal av de här verkande utländska anstalterna tvingas att avbryta förbindelsen med hemlandet och därigenom praktiskt taget sin självständiga verksamhet, torde utsikterna att få samtliga inhemska risker täckta vara mörka. De åtgärder, som få vidtagas, bliva i första hand att söka överföra de avbrutna reassuranserna på neutrala eller med Sverige förbundna stater, varjämte de inländska bolagen få stå ökad risk. Den största olägenheten i detta hänseende är landets relativa litenhet och de därigenom hopade stora riskerna på de inländska bolagen. Den avgjort största delen av utlandsreassuransen faller på brandförsäkringsaktiebolagen. Utan tvivel kunna avsevärda svårigheter uppstå vid krigsutbrottet, men enligt uttalande från bolagens sida hyser man gott hopp, att saken skall småningom ordnas. Emellertid gäller enligt lagen om försäkringsrörelse, att bolagsordning för försäkringsanstalt skall innehålla bestämmelse om det högsta belopp, varför bolaget må utan återförsäkring ikläda sig ansvarighet på samma risk. Då detta belopp ifråga om brandförsäkring sättes lika för alla olika slag av risker och därför endast undantagsvis medför någon reell begränsning, torde denna bolagsordningens maximalbestämmelse under normala förhållanden i det närmaste vara utan all praktisk betydelse. Däremot skulle bestämmelsen, i den situation som ett krig kan medföra, klavbinda brandförsäkringsrörelsen på ett sätt, som kunde göra det hart när omöjligt för bolagen att fylla den försäkringssökande allmänhetens berättigade krav. Det bör nämligen ihågkommas, att överträdelse av dylik föreskrift skall av försäkringsinspektionen beivras och kan föranleda skyldighet för bolaget att träda i likvidation, varjämte viss skadeståndsplikt för dem, som medverkat till överträdelsen, är fastställd i lagen. I den mån genom kriget återförsäkringen i utlandet försvåras, kan faktiskt berörda bestämmelse i bolagsordningen komma att överträdas. För den skull måste man ordna det så, att nämnda omständighet ej utgör hinder för bolagens fortsatta verksamhet. För de ömsesidiga brandförsäkringsbolagen blir återförsäkringen betydligt mera svårlöst än för aktiebolagen. Reassuransmarknaden för de förra är avsevärt mera begränsad. Här finnes ju alltid möjligheten att täcka förlusten genom uttaxering hos delägarna,

men detta sätt bör under en kris tillgripas endast i sista hand. För att afhjälpa dessa svårigheter skulle det ligga närmast till hands att bilda ett inhemskt återförsäkringsinstitut för de ömsesidiga brandbolagen, men enligt sakkunnigas uttalanden är olikheten mellan de särskilda bolagen för stor och deras verksamhetsområden för vitt skilda, för att ett gemensamt institut skulle kunna tillfredsställa reassuransbehovet. Från aktiebolagens sida torde man vid en svårare kris kunna vänta en viss hjälp åt de ömsesidiga bolagen, men det ligger i sakens natur, att de förra ej på förhand vilja lämna någon garanti för att vid behov stödja de bolag, som för närvarande arbeta som deras konkurrenter, varför man ej nu torde kunna planera något på en sådan grundval. Då man givetvis endast i sista hand vill använda ett eventuellt erbjudande från statens sida att träda in såsom återförsäkrare, återstår alltså för de ömsesidiga bolagen endast att söka ordna saken på egen hand. Av konkurrenshänsyn äro ej heller i detta avseende direkta förberedelser under fredstid ändamålsenliga. Emellertid måste genomförandet vid krig möjliggöras, och därvid står samma utväg öppen, som nyss angivits i fråga om brandförsäkringsaktiebolagen, nämligen att förebygga legala påföljder av ett överskridande av maximalbestämmelsen i respektive bolagsordningar. Vidare måste emellertid, för att de ömsesidiga bolagens reassurans inbördes skall bli möjlig, andra bestämmelser frångås, som pläga finnas intagna i bolagsordningen för dessa bolag men ej för aktiebolagen, nämligen angående begränsning av bolagens verksamhet till visst slag av egendom (exempelvis allenast fast egendom) eller viss del av riket. Bolag borde sålunda erhålla rätt att meddela återförsäkring även åt bolag, i vars verksamhet försäkring av annan slags egendom ingår eller som har sin verksamhet utom dess distrikt. Genom dylikt förfaringsätt, tillämpat i större utsträckning, skulle en riskfördelning över hela landet bolagen emellan bli möjlig. Även inom bolagens distrikt, där reassurans i och för sig är tillåten, stöter den emellertid på svårigheter, när bolag, som tager återförsäkring, enligt hittills gällande lag måste ingå som delägare i det återförsäkrande bolaget och med egna tillgångar blir delaktig i uttaxeringsrisken. Jämväl härutinnan tarvas följaktligen ändrade bestämmelser.

De anspråk, som under ett krig komma att ställas på livförsäkringsbolagens kredit, äro dels utbetalningar av förfallna försäkringsbelopp, dels återköp av och förskott å livförsäkringar. Då man genom att tillägga försäkringen ett belåningsvärde givit den försäkrade möjlighet att vid behov därå erhålla kontanta medel, kunde det tänkas rubba förtroendet för bolagen, om denna möjlighet ej skulle kunna användas efter ett krigsutbrott. För att fylla dessa krav kommer bolagens betalningsförmåga troligen att få vidkännas en stark påfrestning, helst som man ej med visshet kan påräkna, att utländska återförsäkrare skola fullgöra sina förbindelser. Emellertid måste bolagens värdehandlingar göras tillgängliga för belåning, vilket ej för närvarande är fallet, när de till öfvervägande del äro fastlåsta såsom pant för försäkringsfonden. Redan enligt nu gällande lag (217 §) kan visserligen försäkringsbolag efter prövning av försäkringsinspektionen utbekomma av bolaget deponerade värdehandlingar för anskaffande av medel till utbetalning av förfallet försäkringsbelopp; men under krig torde denna rätt behöva utvidgas därhän, att den kan tillfredsställa också ovannämnda stegrade kreditanspråk. För ändamålet erfordras följaktligen bemyndigande för försäkringsinspektionen att medgiva bolag rätt att utbekomma värdehandlingar för att bestrida återköp av eller förskott å försäkring, för vilken avsättning till försäkringsfonden ägt rum, i den mån det prövas kunna ske utan förfång för försäkringstagarnas säkerhet.

Departementschefen har i propositionen anfört:

»Vad angår rikskommissionens förslag till lag med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig torde krigsberedskapskommissionens här förut återgivna uttalanden i det år 1918 avgivna betänkandet om försäkringsväsendet vid krig alltjämt äga giltighet. Jag ansluter mig till vad rikskommissionen på denna grund föreslagit. Enär Sveriges återförsäkringsförbindelser med utlandet i händelse av krig givetvis komma att störas, avser förslaget i främsta rummet såväl att åvägabringa en minskning av återförsäkringsbehovet i och för sig som också att öka möjligheterna för återförsäkring inom riket. I fråga om bestämmelsen i 6 § lagförslaget, enligt vilken Konungen skall äga förbjuda svenska försäkringsbolag att fullfölja avtal, varigenom de övertagit återförsäkring från utländska försäkringsanstalter, och att sluta nya sådana avtal med dem, må understrykas, att bestämmelsen är avsedd att komma till användning allenast såsom en motåtgärd vid befarade avtalsbrott från ett annat lands sida.»

Utskottet har vid sin granskning av de framlagda lagförslagen icke funnit Utskottet.
anledning till erinran mot desamma och får alltså hemställa,

att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 26 maj 1939.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Eskhult, Branting, Karl Johan Olsson, Emil Andersson**, *Theodor Magnusson**, *Caap** och *Roos*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Olsson* i Mellerud, *Larsson* i Hede, *Lindberg* i Stockholm och *Werner* i Höjen*, fru *Gustafson** samt herrar *Hansson* i Vännäsby* och *Björling*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.